

FORÆLDRE KOMMUNIKATION

Er det etisk at advare mod moral?

Af Karsten Sandau

Indhold

Indledning.....	2
Moralens kodning: Agten og misagten.....	2
Når moral bliver dominerende i skolekommunikation: Et eksempel.....	2
Parallellen til sundhedssystemet.....	3
Skolen som et lærende system.....	3
Konklusion	3
Konkrete værktøjer til implementering af bedre kommunikation.....	4
Refleksionsøvelse: Omskriv moraliserende beskeder	4
Etisk samtalemiddel	4
Positiv feedback-strategi	5
Rolleøvelse: Skift perspektiv.....	5

Indledning

Moral har traditionelt været betragtet som en vejleder for menneskelig adfærd, men kan moral i sig selv være problematisk? Med afsæt i Niklas Luhmanns systemteori undersøger vi, om moraliserende kommunikation kan være selvforstærkende og uhensigtsmæssig i en skolekontekst, og om vi kan lære af sundhedssystemets fejltagelser.

Forestil dig en skole, hvor lærere dagligt kommunikerer med elever og forældre gennem beskeder, der fremhæver fejl og mangler: *“Husk at aflevere dine lektier til tiden – vi forventer ansvarlighed”* eller *“Flere elever forstyrrer undervisningen – dette må stoppe straks”*. På overfladen virker dette nødvendigt for at sikre disciplin, men hvis kommunikationen hovedsageligt fokuserer på det, der ikke fungerer, kan det føre til modstand, frustration og en oplevelse af konstant vurdering.

I en anden kontekst, sundhedssystemet, ses en lignende dynamik: Systemet er primært indrettet på at diagnosticere og behandle sygdom, hvilket medfører, at mere fokus rettes mod det syge frem for det sunde. Hvis skolesystemet følger en lignende logik, risikerer vi, at elever bliver set på som problemer, der skal løses, i stedet for individer i udvikling. Derfor er det afgørende at overveje en mere nuanceret tilgang til kommunikation, hvor moraliserende beskeder erstattes af etiske refleksioner.

Moralens kodning: Agten og misagten

Ifølge Luhmann opererer sociale systemer med binære koder, hvor moral koder kommunikation i termer af agtelse og misagtelse. Når vi kommunikerer moralsk, placerer vi handlinger og individer i en dualistisk struktur: enten fortjener de anerkendelse eller kritik. Dette kan medføre en eskalerende dynamik, hvor misagtelse skaber mere misagtelse, hvilket forstærker negative mønstre frem for at skabe reelle løsninger.

Når moral bliver dominerende i skolekommunikation: Et eksempel

Forestil dig en forælder, der gentagne gange modtager beskeder via Aula:

- *“Søren har igen glemt sit idrætstøj. Husk det til næste gang.”*
- *“Flere elever afleverer ikke deres matematiklektier. Vi forventer, at I taler med jeres børn om ansvarlighed.”*
- *“Vi oplever uro i klassen. Det er vigtigt, at I understreger betydningen af respekt for undervisningen.”*

Forælderen modtager disse beskeder flere gange om ugen og oplever, at kommunikationen fra skolen primært handler om fejl og mangler. Når forældremødet nærmer sig, er stemningen blandt forældrene præget af frustration. De føler sig bedømt og irettesat – og begynder selv at kommunikere tilbage i moralens kode:

- *“Det er skolens ansvar at motivere eleverne. Måske skulle I kigge på jeres undervisning?”*
- *“I kan ikke forvente, at vi klarer det hele derhjemme. I bør tage jeres pædagogiske opgave mere alvorligt.”*

- “Hvis mit barn ikke lærer noget, så er det nok, fordi skolen ikke gør det godt nok.”

I stedet for en konstruktiv dialog udvikler samtalen sig til en kamp om, hvem der har ansvaret, og hvem der bør tage sig sammen. Moralkodens binære struktur betyder, at samtalen ikke længere handler om at finde løsninger, men om at placere skyld og ansvar.

Parallellen til sundhedssystemet

En lignende mekanisme kan observeres i sundhedssystemet, hvor binære distinktioner – syg/rask – strukturerer kommunikationen. Når fokus i høj grad er på diagnose, vokser den negative side (sygdom) mere end den positive (sundhed). I stedet for at fremme forebyggelse og trivsel, kan systemet utilsigtet komme til at prioritere sygdomsopsporing og behandling.

I skolesystemet ser vi en tilsvarende tendens: Hvis kommunikation med elever og forældre er domineret af moraliserende beskeder, skabes en kultur, hvor fejl og mangler er i centrum, snarere end udvikling og ressourcer.

Skolen som et lærende system

For at undgå en skolestruktur, der spejler sundhedsvæsenets fejl fokuserede system, bør vi overveje alternative former for kommunikation. En tilgang kunne være at omkode kommunikation fra moral til etik – fra "rigtig/ forkert" til "hensigtsmæssig/ uhensigtsmæssig". Dette kan fremme refleksion frem for forsvarsmekanismer og modstand.

Konklusion

Hvis vi ønsker et bæredygtigt skolesystem, der understøtter læring og udvikling, må vi være bevidste om de systemiske dynamikker, vi skaber gennem vores kommunikation. I stedet for at reproducere sundhedssystemets diagnosefokuserede model, bør vi tilstræbe en praksis, hvor læring og udvikling vægtes over moraliserende vurderinger. Ved at implementere praktiske øvelser, der fremmer etisk og refleksiv kommunikation, kan vi arbejde mod en skole, der bygger på nysgerrighed og konstruktiv refleksion frem for rigid moralisering.

Konkrete værktøjer til implementering af bedre kommunikation

Refleksionsøvelse: Omskriv moraliserende beskeder

Formål: At øge bevidstheden om moraliserende kommunikation og træne i at formulere budskaber mere konstruktivt.

Begrundelse: Mange lærere og skoleledere kommunikerer ubevidst moraliserende, hvilket kan skabe en oplevelse af bedømmelse hos modtageren. Ved at arbejde med at omskrive beskeder får deltagerne øget indsigt i deres kommunikationsstil og lærer at formulere sig på en måde, der skaber samarbejde frem for modstand.

- Tag eksempler på skole-hjem-kommunikation, og identificér moraliserende udsagn.
- Omskriv dem til neutrale, løsningsorienterede beskeder, der understøtter læring og samarbejde.
- Diskuter effekten af de forskellige formuleringer: Hvordan påvirker de modtagerens oplevelse og reaktion?

Etisk samtalemodel

Formål: At skabe en mere nuanceret samtalepraksis, hvor problemer håndteres med en etisk tilgang i stedet for moralske vurderinger.

Begrundelse: Når vi erstatter moralske vurderinger med etiske refleksioner, åbner vi op for dialog og samarbejde. Denne øvelse hjælper med at træne en bevidst tilgang til kommunikation, hvor fokus er på at forstå og finde løsninger frem for at dømme.

- Brug tre-trinsmodellen: **Observation – Refleksion – Alternativ.**
 - **Observation:** Beskriv situationen neutralt uden vurdering.
 - **Refleksion:** Overvej, hvilke dynamikker der er på spil, og hvilke muligheder for handling der findes.
 - **Alternativ:** Formulér et alternativt udsagn eller en handling, der fremmer forståelse og samarbejde frem for kritik.
- Simuler samtaler mellem lærere, elever og forældre og afprøv modellen i praksis.

Positiv feedback-strategi

Formål: At skabe en mere balanceret kommunikation, hvor ros og anerkendelse bruges aktivt til at understøtte udvikling.

Begrundelse: Forskning viser, at positiv feedback er langt mere effektiv til at ændre adfærd end kritik. Denne øvelse træner lærere i at vende deres opmærksomhed mod det, der fungerer, og styrker relationen mellem skole og hjem.

- Implementér en **7-til-1-regel**: Syv positive interaktioner for hver korrigerende feedback.
- Fokuser på dét, der fungerer, og fremhæv elevens styrker i kommunikationen.
- Lad lærere og forældre registrere og dele eksempler på positiv kommunikation.

Rolleøvelse: Skift perspektiv

Formål: At skabe forståelse for, hvordan forskellige former for kommunikation opleves af modtageren.

Begrundelse: Når vi forstår, hvordan en besked bliver opfattet af modtageren, bliver vi mere bevidste om vores valg af ord og tone. Denne øvelse hjælper deltagere med at opleve, hvordan kommunikation kan påvirke relationer.

- Lad lærere og forældre spille hinandens roller i simulerede samtaler.
- Gennemgå, hvordan en besked kan opleves forskelligt afhængigt af modtagerens perspektiv.
- Diskutér alternative måder at formulere budskaber på for at opnå større accept og samarbejde.